

De waarde van de buitenschoolse opvang

Peter, de vader van Fleur (4), is eigenlijk blij verrast over de positieve kanten van de buitenschoolse opvang. 'Je begint als ouder met het idee: als wij beiden willen blijven werken, dan is de kinderopvang een must. Maar nu ik er wat langer rondloop, zie ik dat het ook op andere manieren heel verrijkend is, vooral omdat de kinderen op deze manier veel beter leren omgaan met andere kinderen en volwassenen. Het fijne is verder dat ze van de pedagogisch medewerkers op de buitenschoolse opvang meer persoonlijke aandacht krijgt dan op school. Ik zie nu dat ze op de buitenschoolse opvang eigenlijk meer zichzelf is, zoals ik haar van thuis ken, dan op school. Daar is ze nog steeds wat teruggetrokken en verlegen.'

Veel ouders kampen met hetzelfde schuldgevoel als de vader van Fleur. Is het eigenlijk niet zielig dat mijn kind na zo'n lange schooldag ook nog naar de opvang moet? Gelukkig hebben de meeste kinderen het prima naar hun zin op de buitenschoolse opvang. De buitenschoolse opvang is geen 'verplichte pauze' tussen school en thuis, en kan juist van extra waarde zijn voor het kinderleven. We weten alleen nog niet precies wat die extra waarde inhoudt.

Invloed van de buitenschoolse opvang

De invloed van de buitenschoolse opvang op de ontwikkeling van de kinderen moet worden gezien in een groter geheel met verschillende opvoedomgevingen. Dit heet een 'ecologisch perspectief'.

Kinderen groeien op in een thuissituatie, binnen een familie, in een wijk, op een school, in de stad of op het platteland. Ze gaan naar de buitenschoolse opvang en naar andere vormen van vrijetijdsbesteding, zoals sportclubs, scouting of de speeltuin. Kinderen in de

basisschoolleeftijd hebben te maken met verschillende personen en omgevingen. Dit bonte patroon van verschillende opvoedomgevingen, waarvan niet altijd bekend is of en hoe ze op elkaar aansluiten, is wel eens aangeduid met 'lappendeken' (of *patchwork* in de Engelse vakliteratuur).

Buitenschoolse opvang is een van de lapjes in de bonte lappendeken van opgroeiomgevingen. Hoe belangrijk de invloed van buitenschoolse opvang is voor de ontwikkeling van een kind hangt sterk af van de hoeveelheid tijd die het kind aanwezig is. Voor een kind dat alleen op dinsdag- en vrijdagmiddag op de opvang komt is de buitenschoolse opvang maar een klein lapje. De buitenschoolse opvang is slechts een korte overbrugging tussen school en thuis. Het moet er gezellig zijn en hij moet er kunnen spelen met leuke andere kinderen. Dat ligt anders voor een kind dat vier dagen per week komt en dat ook een groot deel van de schoolvakanties gebruikmaakt van het aanbod. Voor zo'n kind is de buitenschoolse opvang een belangrijke en invloedrijke omgeving. Hier maakt hij vrienden, hier kan hij zich verder ontwikkelen dankzij nieuwe ervaringen.

De invloed van de buitenschoolse opvang op de ontwikkeling van een kind wordt ook bepaald door het kind zelf. Wat is zijn ontwikkelingstempo en karakter? Zit hij goed in zijn vel? Dit heet een 'ontwikkelings- of transactioneel perspectief'. De buitenschoolse opvang kan een gevarieerd en rijk aanbod doen, maar als het kind niet in staat is om de mogelijkheden te benutten, is de invloed op de ontwikkeling van het kind minimaal. De invloed kan zelfs negatief zijn als het kind zich heel onveilig voelt op de opvang maar er toch iedere keer naartoe moet. Of als hij zich verveelt omdat er geen speelmaatjes zijn, of omdat het te druk of te onrustig is.

In Nederland is nog geen onderzoek verricht naar de invloed van buitenschoolse opvang op de kinderlijke ontwikkeling. Enkele buitenlandse studies laten zien dat de kwaliteit van de buitenschoolse opvang invloed heeft op de kinderlijke ontwikkeling.

- › Een positieve houding van de pedagogisch medewerkers en aandacht voor het gedrag van de kinderen (*behaviorial management*) hangen samen met minder gedragsproblemen van kinderen.

- › Een flexibel en rijk programma waarin aandacht is voor de autonomie van het kind (ruimte voor eigen initiatief, eigen keuzes) hangt samen met een positieve sociale ontwikkeling.
- › Een gunstige verhouding tussen het aantal kinderen en het aantal pedagogisch medewerkers (PKR/pedagogisch medewerker-kindratio) hangt samen met een positieve sociale ontwikkeling van kinderen.

In buitenlands onderzoek zijn ook positieve effecten gevonden van *after-school programs* die gericht waren op de sociaal-emotionele ontwikkeling van de kinderen.

Meerwaarde van buitenschoolse opvang

Is buitenschoolse opvang nou eigenlijk vooral goed voor kinderen? Geeft het iets extra's aan een kinderleven, of is het toch vooral een dienst voor werkende ouders die ook leuk voor kinderen moet zijn? Wat zijn de effecten van de buitenschoolse opvang op het kinderleven? En is dat effect voor ieder kind hetzelfde? Deze vragen zijn niet eenvoudig te beantwoorden.

De waarde van buitenschoolse opvang voor haar dochter

Zara (6) gaat volgens haar moeder graag naar de buitenschoolse opvang en speelt er veel met andere kinderen.

‘Prettig van de buitenschoolse opvang is dat kinderen er de kans hebben om vrij te spelen met leeftijdgenootjes en met oudere kinderen. Dat is thuis minder, haar broertje is pas 2 jaar. Kinderen krijgen de ruimte om eigen dingen te doen. Voor Zara betekent naar de buitenschoolse opvang gaan: uitbreiding van haar ervaring. Ze maakt kennis met dingen die ze ergens anders niet zomaar meekrijgt: ze doet er computerspelletjes die wij niet eens zouden kunnen vinden.’

Bron: Boogaard, Fukkink & Felix (2008).

Als we de waarde van buitenschoolse opvang voor kinderen op een rijtje zetten vanuit de doelstellingen in de Wet kinderopvang, dan komen we uit op een opvoed-omgeving:

- › met een vrijetijdsaanbod voor kinderen van 4 tot 13 jaar, in aansluiting op de schooltijden;
- › waar bewust en gericht gewerkt wordt aan de vier pedagogische basisdoelen;
- › waar kinderen de kans krijgen om interesses en talenten te ontdekken en te ontwikkelen;
- › waar kinderen leren om verantwoordelijkheid te krijgen en te dragen;
- › waar kinderen en volwassenen met elkaar omgaan in een sfeer van respect en acceptatie.

KENNIS

Ouders die gebruikmaken van de buitenschoolse opvang noemen als positieve effecten:

› De goede invloed op de sociale ontwikkeling van kinderen. Gezinnen zijn kleiner, en meer naar binnen gericht en geïsoleerd van andere gezinnen dan vroeger. Kinderopvang (0-13 jaar) biedt aan kinderen de gelegenheid om samen met andere kinderen op te groeien, te leren delen, zich te leren handhaven in een groep, samen te spelen, verschillen te accepteren,

vriendschappen aan te gaan, en een band op te bouwen met andere vertrouwde volwassenen dan alleen hun ouders.

› Ouders hebben via kinderopvang meer contact met andere ouders en met professionele opvoeders. Daardoor staan zij minder alleen voor de opvoedingstaak. Eventuele problemen in de ontwikkeling of het gedrag van kinderen worden gedeeld en door meerdere volwassenen gezien.

Bron: Boogaard, Fukkink & Felix (2008).

Tot slot

- › Over de invloed van buitenschoolse opvang op de ontwikkeling van kinderen is in Nederland nog geen onderzoek gedaan. Buitenlands onderzoek wijst op positieve effecten, op voorwaarde dat de kwaliteit van het aanbod goed is. Volgens dat onderzoek zijn vooral de interactievaardigheden van pedagogisch medewerkers, de rijkdom van het aanbod en een gunstige verhouding van het aantal kinderen per pedagogisch medewerker van invloed.
- › Met 'rijkdom van aanbod' wordt overigens niet bedoeld dat er veel dure spellen moeten zijn, of dat de locatie voorzien is van de allernieuwste snufjes. 'Rijkdom' betekent hier dat er sprake is van 'pedagogische rijkdom': een omgeving die past bij wat kinderen aan veiligheid en uitdaging nodig hebben en die aansluit op hun fantasie en hun wensen op een bepaalde leeftijd. Goede buitenschoolse opvang geeft kinderen de kans om te zijn wie ze zijn, en om te worden wie ze willen en kunnen worden.

